

Shrnutí

Rozboru naplňování Úmluvy Rady Evropy o prevenci a potírání násilí na ženách a domácího násilí (Istanbulské úmluvy) ve vybraných státech Rady Evropy¹

Rozbor zpracoval Odbor rovnosti žen a mužů Úřadu vlády ČR s konzultacemi ze strany externích odborníků a odbornic na mezinárodní právo.

Základní kontext:

Česká republika podepsala Úmluvu v květnu 2016 bez výraznější pozornosti odborné i laické veřejnosti. V průběhu roku 2018 se v souvislosti s předpokládaným předložením návrhu na ratifikaci této úmluvy rozšířila veřejná diskuse, často ovlivněna účelovými dezinterpretacemi a mýty.² V odporu proti její ratifikaci se spojily velmi různorodé síly, používají se často velmi silné a emocionální argumenty.

Úmluva v průběhu roku 2018 plnila stránky řady deníků, internetových zpravodajských serverů a často i dezinformačních webů (portál Seznam Zprávy konspirační teorie spojené s Úmluvou dokonce označil za největší fake news roku 2018³). Přes na poměry mezinárodní úmluvy výraznou mediální pozornost, která se Úmluvě dostala, většina české populace s jejím obsahem seznámena není. Výsledky šetření Centra pro výzkum veřejného mínění (CVVM) ohledně Úmluvy ukazují, že 72 % občanů a občanek ČR neví, o čem tato úmluva je. Dalším důležitým zjištěním je, že 87 % respondentů a respondentek obeznámených s obsahem úmluvy, její ratifikaci podporuje.⁴

Ke dni 30. července 2019 Úmluvu ratifikovalo celkem 34 států Rady Evropy. K podpisu došlo v dalších 11 státech, dva státy (Rusko a Ázerbájdžán). Ratifikace se v dohledné době očekává od Velké Británie, naopak v některých státech se ratifikační proces z politických (Slovensko) či ústavněprávních (Bulharsko) důvodů zastavil. Přehled aktuálního stavu ratifikací podává mapa č. 1 (viz níže).

Cílem rozboru je zhodnotit, nakolik jsou obavy spojené s dopady ratifikace Úmluvy oprávněné. Výhodou v této souvislosti je, že k tomuto hodnocení je možné využít praktické

¹ Analýza vznikla v rámci projektu OPZ Implementace Vládní strategie pro rovnost žen a mužů v České republice na léta 2014-2020 a související aktivity (projekt č. CZ.03.1.51/0.0/0.0/15_009/0002755)

² Blíže viz např. <http://www.jurisprudence.cz/cz/casopis/jak-ne-uvazovat-o-nasili-a-istanbulske-umluve-m-371.html>.

³ Blíže viz <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/top-5-nejvetsich-fake-news-ktre-loni-kolovaly-internetem-62806>.

⁴ Blíže viz Tisková zpráva CVVM Občané ČR o tzv. Istanbulské úmluvě – prosinec 2018, dostupné z: https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a4797/f9/pm190111.pdf?fbclid=IwAR1vsD1cWxCUj6GBBttCMn6eCXrpthl_NsVGvRcHHXuZ69TaqWOxFU9QhCs

zkušenosti těch členských států Rady Evropy, které úmluvu již ratifikovaly a které prošly evaluačním procesem.

Rozbor tak navazuje na Analýzu připravenosti České republiky k přístupu k Úmluvě Rady Evropy o prevenci a potírání násilí na ženách a domácího násilí z října 2015 a na předkládací zprávu k návrhu na přistoupení k Úmluvě, které hodnotily připravenost českého právního řádu na ratifikaci Úmluvy. Analýza i předkládací zpráva došly k závěru, že český právní řád (i nastavení rámce politiky potírání domácího násilí a násilí na ženách) je na ratifikaci Úmluvy připraven.

Za účelem dosažení cíle se pokusí rozbor odpovědět na následující otázky:

- a) Jaký praktický dopad měla ratifikace Úmluvy ve vybraných státech Rady Evropy?
- b) Jaká doporučení formulují monitorovací orgány GREVIO a Výbor smluvních stran vybraným státům Rady Evropy?
- c) Zda došlo k naplnění některých nejčastějších obav z ratifikace Úmluvy (zaznívajících ve veřejné diskusi v ČR) ve vybraných státech Rady Evropy?

Pro provedení rozboru byly vybrány následující státy Rady Evropy, které Istanbulskou úmluvu ratifikovaly v letech 2013 a 2014 a mají s jejím naplňováním tedy dostatečné zkušenosti:

Albánie (2013), Rakousko (2013), Dánsko (2014), Francie (2014), Itálie (2013), Černá Hora (2013), Portugalsko (2013), Srbsko (2013), Španělsko (2014), Švédsko (2014).

Hlavní závěry rozboru:

V praxi zkoumaných států, ani doporučeních GREVIO či Výboru smluvních stran se nejčastější obavy zaznávající v českém prostředí nenaplnují.

Ve vztahu k **politikám zohledňujícím rovnost žen a mužů (čl. 6 Úmluvy)** státy nepodnikají kroky k zavedení tzv. genderové ideologie či k potírání biologických rozdílů mezi ženami a muži. Naopak ze státních zpráv o plnění Úmluvy a z doporučení GREVIO je patrné, že **smyslem „genderového“ hlediska není odstraňování biologických rozdílů** mezi ženami a muži, ale **naopak zohledňování biologických a sociálních specifík obou pohlaví**. Nejčastěji státy informují o azylovém řízení, ve kterém genderové hledisko chápou jako **zajištění bezpečí a soukromí ženám** (oddělené toalety, sprchy a ubytování a právo na výběr pohlaví tlumočnicka či tlumočnice). Rovněž z doporučení GREVIO je patrné, že genderovým hlediskem rozumí zohledňování specifických potřeb a životních zkušeností žen (a mužů) a nikoli jejich potírání.

Doporučení GREVIO také často směřují k **většímu důrazu na různé formy násilí na ženách (nad rámec domácího násilí)** jako je znásilnění či sexuální násilí (Albánie, Černá Hora), k většímu důrazu na **odstraňování postojů veřejnosti ospravedlňující přijatelnost násilí**

v rodině (Albánie) či k pokračujícímu zohledňování specifických potřeb žen v rámci azylového řízení (Švédsko, Černá Hora).

Konkrétní přínos u čl. 6 Úmluvy je obtížné zhodnotit pro jeho relativní obecnost a průřezovou povahu. Jeho přínos je tak potřeba vnímat vždy ve spojení s jinými ustanoveními Úmluvy. V některých státech toto ustanovení pravděpodobně vedlo k **přijetí určitého typu veřejných politik** – např. v Itálii byl v roce 2016 přijat dvouletý *Mimořádný akční plán proti sexuálnímu násilí a násilí založenému na pohlaví*, Albánie v roce 2014 přijala **Národní akční plán pro zapojení mužů jakožto partnerů žen do boje proti domácímu a genderově podmíněnému násilí na léta 2014 – 2019**, Portugalsko *Národní akční plán pro prevenci a boj s domácím násilím a násilím založeným na pohlaví na léta 2014 – 2017*.

Ve vztahu k **finančním zdrojům (čl. 8 Úmluvy) a spolupráce s neziskovým sektorem (čl. 9 Úmluvy)** se **nenaplnují obavy** z toho, že GREVIO (resp. Výbor smluvních stran) bude **určovat státům, jaké organizace** (politické / lobbistické) **mají finančně podporovat**. GREVIO, ani Výbor smluvních stran také neformulují žádné konkrétní doporučení ve vztahu k tomu, jakou finanční částku by měl stát na potírání domácího násilí a násilí na ženách ve svém rozpočtu alokovat.

Doporučení GREVIO a Výboru smluvních stran jsou formulována v tom smyslu, že smluvní strany mají zajistit **adekvátní a udržitelné financování organizací poskytujících pomoc obětem**.

Praktickým dopadem ratifikace Úmluvy je to, že **některé státy se rozhodly posílit finanční zdroje zaměřené na pomoc obětem**. Např. Španělsko navýšilo celkové prostředky na boj s násilím na ženách mezi lety 2016 a 2017 o cca 300 mil. Kč. Portugalsko navýšilo podíl určený NNO v oblasti rovnosti žen a mužů z příjmů státního rozpočtu ze státní loterie z 3,75 % na 4,75 %. V případě Dánska došlo v důsledku ratifikace Úmluvy k ustavení nového koordinačního orgánu (orgán státní správy) s rozpočtem cca 30 mil. Kč ročně. Rakousko v roce 2017 navýšilo rozpočet Federálního ministerstva zdraví a ženských otázek určený na prevenci a potírání násilí na ženách a domácího násilí o 250 tisíc EUR (tedy o 6,25 mil. Kč).

Co se týče občanského sektoru, státy informují především o spolupráci s **organizacemi poskytujícími specializované služby pro oběti** domácího násilí a násilí na ženách (azylové domy, telefonní linky apod.). Všechny státy uvádějí, že tyto organizace se odborně podílejí na tvorbě legislativy, strategií a akčních plánů v oblasti potírání násilí na ženách. Konkrétní forma a rozsah spolupráce a zapojení občanského sektoru se v jednotlivých zemích různí.

GREVIO si ve svých evaluačních zprávách všímá především **zajištění dostatečných podmínek pro existenci NNO poskytujících specializované služby obětem. K financování konkrétních organizací či jejich politických či lobbistických aktivit se vůbec nevyjadřuje**. Ve vztahu k některým státům formuluje doporučení k zajištění podmínek pro fungování různorodějších organizací (např. v Dánsku se jedná o podporu komunitních organizací hájící práv žen z etnických menšin) či k zohledňování potřeb NNO hájících práva žen čelících vícečetnému

znevýhodnění (Švédsko). V případě Černé Hory GREVIO také varuje před záměrem přenést některé typy služeb pro oběti ze specializovaných (ženských) NNO na obecné sociální služby, což by mohlo některé ženy odradit od vyhledání pomoci. S většinou doporučení ze strany GREVIO se ztotožnil i Výbor smluvních stran.

U potírání **stereotypních představ o rolích žen a mužů** (čl. 12 Úmluvy) a zvyšování obecného povědomí a **osvětových kampaní** (čl. 13 Úmluvy) je patrné, že státy realizují celé spektrum kampaní zaměřených na prevenci a potírání násilí na ženách a domácího násilí. Kampaně jsou často velmi rozdílné, cílí na různé cílové skupiny a využívají různé komunikační prostředky. Řada států realizovala osvětové aktivity a kampaně ještě před ratifikací Úmluvy. **Přesto je možné u řady ze smluvních stran vysledovat větší počet či intenzitu kampaní po ratifikaci. Řada států tak po ratifikaci klade větší důraz na prevenci.**

Prakticky **všechny státy realizovaly osvětové aktivity v rámci pravidelné mezinárodní kampaně 16 dní aktivismu proti násilí na ženách.** Francie v roce 2017 spustila kampaň „Zastavme je“ (*Arrêtons-les*) zaměřenou na šíření povědomí o dopadech domácího a sexuálního násilí. Itálie realizovala kampaň PĚT MUŽŮ („FIVE MEN“), který prostřednictvím fotbalového motivu podněcuje muže k odmítnutí násilí na ženách. V Portugalsku na hlavních letištích proběhla kampaň zacílená na potenciální oběti ženské obřízky. Celou řadu osvětových kampaní zorganizovalo Rakousko - kampaň „Žít bez násilí“ byla zaměřena na informování o službách pro oběti (včetně telefonní linky), v letech 2014 – 2015 proběhla také kampaň zaměřená na znásilnění a partnerské násilí. Srbsko se ve své kampani z roku 2016 zaměřilo na motivaci obětí (a svědků) domácího násilí k jeho hlášení policii. Součástí této kampaně bylo také vysvětlování nejčastějších **mýtů a stereotypů v souvislosti s domácím násilím tak, aby se snížilo společenské ospravedlňování tohoto násilí.** Španělsko v listopadu 2015 spustilo webový portál „Pro společnost bez genderově podmíněného násilí“, který shromažďuje všechny informace o kampaních, zdrojích, plánech a činnostech v rámci veřejných politik na téma násilí na ženách. Řada kampaní proběhla také na regionální a místní úrovni – např. stockholmská kampaň „Rozhodni se, že přestaneš“, která byla zaměřená **na (potenciální) původce a původkyně násilí v partnerských vztazích** a motivoval je k tomu, aby častěji vyhledávali odbornou pomoc.

GREVIO plnění čl. 12 a 13 věnuje relativně velkou pozornost. Svá doporučení zaměřuje především na **zaměření kampaní na zranitelné skupiny osob (např. seniorky či osoby z etnických menšin), informování o dopadech domácího násilí na děti či větší důraz na sexuální násilí, včetně znásilnění.** Některým zemím (Albánii a Černé Hoře) GREVIO také doporučuje podporovat uznání, že nerovnosti mezi ženami a muži jsou jednou z hlavních příčin násilí na ženách a zaměřit se na **přetrvávající stereotypy ve vztahu k ospravedlňování tohoto násilí.** GREVIO v této souvislosti požaduje, aby kampaně zohledňovaly genderový základ násilí páchaného na ženách a domácího násilí, aby např. nebylo domácí násilí snižováno jen na manželskou hádku, aby nedávala společnost přednost udržení rodině před ochranou obětí a dětských svědků a aby oběti byly více motivované vyhledávat pomoc.

Konkrétní zaměření, intenzitu či formu kampaní GREVIO, ani Výbor smluvních stran ve svých doporučeních nezmiňují. V tomto smyslu vyhodnocení čl. 12 a 13 nijak nevybočuje z obdobných evaluací mezinárodních orgánů v jiných oblastech (např. Výboru OSN pro odstranění všech forem diskriminace žen). V tomto kontextu je vhodné připomenout, že čl. 12 Úmluvy je prakticky totožný s čl. 5 písm. a) Úmluvy OSN o odstranění všech forem diskriminace žen a že tedy zkoumané státy mají povinnost potírat genderové stereotypy ve svých právních řádech minimálně od počátku 80. let minulého století.

K potírání rozdílů mezi ženami a muži tedy GREVIO (či Výbor smluvních stran) státy nevybízí. Odstraňování genderových stereotypů a zvyků spojených s nadřazeností mužů GREVIO doporučuje realizovat v kontextu ospravedlňování násilí na ženách. **Jde tedy o odstraňování těch genderových stereotypů, které vedou či přispívají k domácímu násilí a násilí na ženách.**

Co se týče **vzdělávání o rovnosti žen a mužů a násilím založeném na pohlaví (čl. 14 Úmluvy), nenaplnuje se obava, že by od mateřských škol byly děti vychovávány k tomu, že mezi ženami a muži neexistují žádné rozdíly.** Obavy se nenaplnují ani ve vztahu k zásahu Úmluvy do oblasti sportu či kultury.

Smluvní strany i GREVIO věnují čl. 14 Úmluvy relativně velkou pozornost a **dostatečné vzdělávání o rovnosti žen a mužů a násilí na ženách považují za důležitou součást plnění Úmluvy.** Konkrétní obsah i formu vzdělávání si volí státy samy. **Výbor smluvních stran v souvislosti s čl. 14 neadresoval žádnému státu doporučení.** GREVIO se v některých případech zabývalo obsahem vzdělávání, ale jeho doporučení byla formulována relativně obecně – např. **doplnit téma sexuálního násilí do stávajícího obsahu sexuálního vzdělávání** (Albánie, Portugalsko) či **doplnit zaměření na práva žen a prevenci násilí založeného na pohlaví do osnov pro základní a střední školy** (Dánsko). Často se také objevuje doporučení rozšířit již existující výukové materiály a iniciativy tak, aby bylo zajištěno jejich plošné využívání. Z některých příkladů výukových materiálů je patrné, že neusilují o potírání (biologických) rozdílů mezi ženami a muži, ale např. o **vysvětlování, že dívky (stejně jako chlapci) se mohou věnovat např. přírodovědeckým oborům či technickým zájmům.** Důraz je ovšem vždy kladen na rovnost žen a mužů v kontextu prevence násilí na ženách a domácího násilí.

Z praktických kroků, které smluvní strany podnikly v souvislosti s čl. 14, lze zmínit legislativní změnu v Srbsko, kdy podle nového zákona o genderové rovnosti mají mít orgány zodpovědné za přijímání učebních plánů a učebnic povinnost zohledňovat hledisko rovnosti žen a mužů. Podle nové srbské Národní strategie pro genderovou rovnost z roku 2016 mají školní osnovy potírat genderové stereotypy, a to např. **začleněním informací o přínosu žen pro vědu, kulturu či umění.** V Portugalsku od roku 2016 realizují školení pro vyučující o Vzdělávací příručce pro gender a občanství na středních školách. **Itálie v roce 2013 v rámci přípravy na ratifikaci Úmluvy spustila internetový portál zaměřený na výchovu ke vzájemnému respektu a na boj proti šikaně a kyberšikaně.** Rovnost žen a mužů je ve Francii na základě novely školského zákona povinnou součástí vzdělávání na základních školách.

Švédsko se v roce 2015 rozhodlo vyhodnotit program „Mentoři prevence násilí“, který pracuje se tématem partnerského a sexuálního násilí u žáků a žákyň středních škol. **V řadě zemí tedy došlo po ratifikaci Úmluvy k většímu důrazu na vzdělávání o problematice domácího a sexuálního násilí a rovnosti žen a mužů a k přijetí konkrétních opatření (včetně legislativních).**

Ve vztahu k zapojení médií a soukromého sektoru (čl. 17 Úmluvy) se neukazuje, že by GREVIO (či Výbor smluvních stran) státům určovalo, že musí vysílat genderově vyvážený obsah. Některé státy usilují o rovnoměrné zastoupení žen a mužů ve vysíláních (např. Francie). Velký důraz je kladen na způsob informování o domácím násilí a násilí na ženách tak, aby zprávy nebyly formulovány **senzacectvím způsobem**, který by mohl vést ke zkreslenému vnímání tohoto násilí. Jednotlivé státy v souvislosti s čl. 17 informují zejména o **mediálních etických kodexech a regulačních orgánech (včetně samoregulačních orgánů)**. Etické kodexy všech zkoumaných států obsahují **zákaz propagace násilí, zákaz diskriminace na základě pohlaví** či snižování lidské důstojnosti. Francouzský právní řád pak např. požaduje vyrovnané zastoupení žen a mužů ve vysílání a zakazuje sexistické stereotypy. Albánský kodex pro vysílání zakazuje zneužívání zranitelných skupin, včetně žen-obětí domácího násilí. Itálie v roce 2016 vydala doporučení o korektním vyobrazení žen ve zpravodajských a zábavných pořadech. **Žádný ze zkoumaných států ve svých zprávách neinformuje o vnucování konkrétního obsahu médiím.** Některé státy (např. Rakousko) také pořádají (dobrovolné) školení pro novináře o tom, jak informovat o případech domácího násilí a násilí na ženách. Řada médií ovšem k samoregulaci a školení přistoupily ještě před ratifikací Úmluvy.

GREVIO si v souvislosti s čl. 17 všímá především tzv. senzacectivého zobrazování případů domácího násilí a násilí na ženách a upozorňuje, že **tento styl žurnalistiky může vést ke špatnému pochopení dopadů a rozšíření tohoto násilí**. GREVIO také často doporučuje rozšířit mediální etické kodexy o výslovné zmínky o **zákazu takového vysílání, které by mohlo přispívat k domácímu a sexuálnímu násilí**.

Rovněž **obava**, že čl. 28 Úmluvy (Oznamování ze strany odborníků) **povede k prolomení advokátní mlčenlivosti, se nenaplnuje**. Státy aplikují čl. 28 převážně na zdravotnické profese. **Žádný ze zkoumaných států neinformuje o změně povinnosti mlčenlivosti ze strany advokátních profesí.** GREVIO, ani Výbor smluvních stran žádnému ze zkoumaných států **neadresovaly doporučení týkající se povinnosti mlčenlivosti advokátů a advokátek**.

V rámci evaluace Černé Hory GREVIO upozornilo, že **článek 28 byl pečlivě formulován tak, aby neukládal pracovníkům a pracovnícím povinnost, ale pouze možnost nahlásit podezření příslušným orgánům v případě hrozícího trestného činu**. V tomto smyslu je tedy čl. 28 v plném souladu s obecnou povinností překazít trestný čin podle českého trestního zákoníku.

Poměrně velké obavy v českém politickém diskursu v souvislosti s Úmluvou panují ve vztahu k **čl. 59 a 60 Úmluvy (řízení o pobytu a azylové řízení)**. Ve vztahu k čl. 59 platí, že velká část

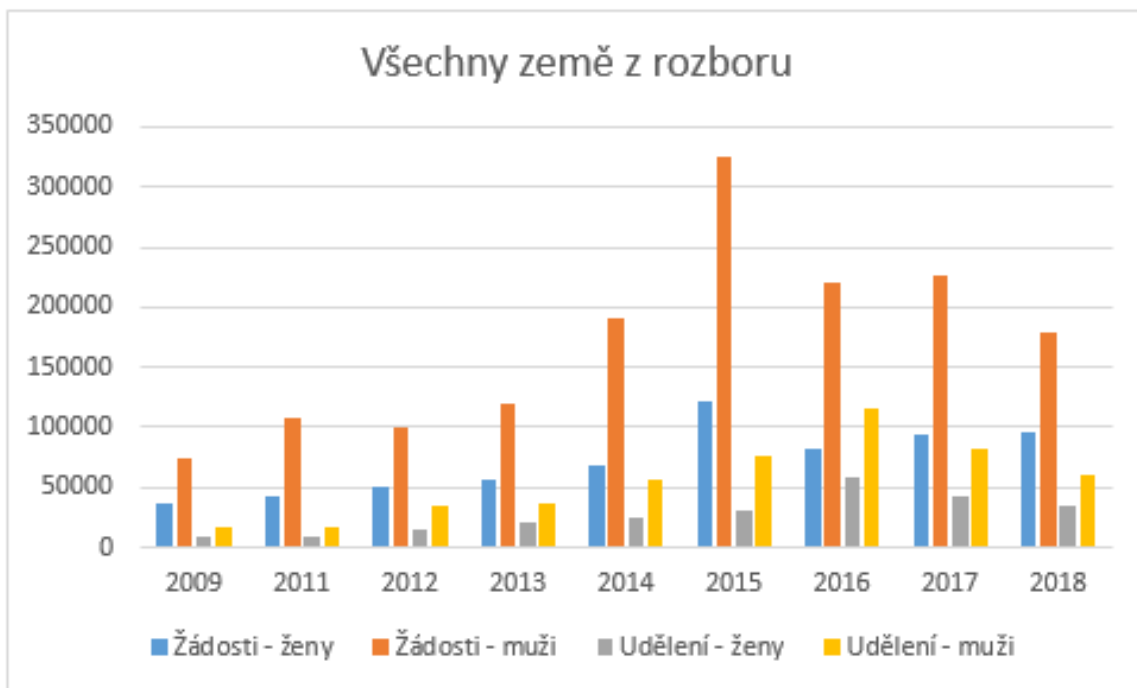
zmíněných zemí již zajišťuje pro oběti násilí nějakou formu možnosti žádosti o samostatný pobyt (v případě, že povolení k pobytu je navázáno na násilného partnera). Liší se délka, po kterou musí žadatelka v zemi žít. **Co se týče azylového řízení (čl. 60), tak u všech států platí, že násilí z důvodu pohlaví je jednou z forem pronásledování, které jsou uznávány jako důvod pro udělení azylu.** Některé státy mají násilí na základě pohlaví jako výslovný důvod pro udělení azylu (např. Srbsko).

Žádný ze států neuvádí, že by právní regulace azylového řízení či řízení o udělení pobytu prošla změnou v důsledku ratifikace Úmluvy. Většina zemí (např. Španělsko, Srbsko, Černá Hora) uvádí, že **došlo k posílení způsobu, jakým jsou zohledňovány specifické potřeby žen a dalších zranitelných skupin.** K tomu došlo často v návaznosti na tzv. migrační vlnu. Migrantkám většina států zajišťuje **oddělené ubytování** (včetně sociálního a hygienického zázemí) či **možnost požádat o tlumočnické a úřednické stejného pohlaví.** V případě rodin dochází k zohledňování potřeb dětí.

Žádná ze zemí neuvádí, konkrétní počty azylů udělených z důvodu pronásledování na základě pohlaví. Nicméně z dostupných dat vyplývá, že **ve všech zemích tvoří většinu žadatelů o azyl muži** (ženy tvoří cca čtvrtinu až třetinu všech žadatelů a žadatelek o azyl). **V kontextu obav z dopadů čl. 60 je možné konstatovat, že po ratifikaci Úmluvy v roce 2015 skutečně došlo k nárůstu počtu žen-žadatelek o azyl.** Hlubší čtení migračních trendů potvrzuje, že nárůst žádostí o azyl u žen je spojen se **širšími migračními trendy a nikoliv ratifikací Úmluvy.** Rozhodující je nárůst žádostí v letech 2014 a zejména v roce 2015, kdy vrcholila tzv. migrační krize. Po vrcholu byly zavedeny přísnější restriktivní migrační politiky, což je vidět na výrazném úpadku žádostí o azyl ve většině zemí, zejména od roku 2016, tedy po uzavření dohody EU s Tureckem o zastavování migrantů a migrantek. **V následujících letech má již počet žen žádajících o azyl klesající tendenci.**

Obava z čl. 60 tvrdí, že státy **musejí poskytnout** azyl prakticky všem ženám pocházejícím ze zemí, kde jsou běžné formy násilí jako nucené sňatky či ženská obřízka. Pokud by bylo toto tvrzení pravdivé, znamenalo by, že ženy mají (oproti mužům) nově poměrně široce formulovaný důvod, pro který má být azyl udělen. Tato skutečnost by se tak musela projevit v míře úspěšnosti ženských žádostí o azyl po roce 2015. **Oficiální data o počtu žádostí o azyl ovšem nic takového neukazují.** Míra úspěšnosti žen-žadatelek o azyl vůči mužům-žadatelům o azyl se pohybuje v letech 2009 – 2018 mezi 1,41 a 0,82. **Po roce 2016 pak míra úspěšnosti žen vůči mužům postupně klesá** až na 1,06 v roce 2018 (v praxi to znamená, že v roce 2018 byly ženy žádající o azyl úspěšnější o 6 % než muži). **Míra úspěšnosti žen a mužů žádajících o azyl je tedy přibližně stejná a po roce 2015 ve všech zemích (kromě Francie a Španělska) počet žadatelů o azyl výrazně klesá.**

Graf 1 – přehled žádostí o azyl a udělených azylů souhrnně za DK, ES, IT, AT, FR, PT a SV

Výsledky veřejného mínění uvedené v rozboru dále ukázaly, že většina české populace (72 %) neví, o čem Úmluva je. Více než dvě třetiny veřejnosti (69 %) nemá názor na její ratifikaci. **Ratifikaci Úmluvy podporuje o něco větší část populace (18 %), než je část veřejnosti, která je proti (13 %).** Drtivá **většina (87 %) z těch, kteří znají obsah Úmluvy, její ratifikaci podporují.**

Další výzkumy názorů české veřejnosti ukazují, že přes pokrok v posledních letech v **české společnosti přetrvává stále řada stereotypů a názorů, které mohou mít přispívat k domácímu a sexuálnímu násilí.** Např. 11 % veřejnosti si myslí, že domácí násilí by se mělo tolerovat, protože je to vnitřní záležitost každé rodiny. Jiný průzkum také potvrdil další přetrvávající stereotypy o znásilnění – nadpoloviční většina dospělé populace (58 %) zastává názor, že v jistých případech či situacích je žena alespoň částečně spoluzodpovědná za své znásilnění: v případě, že se žena chovala koketně (až 42 %) nebo byla opilá (37 %), případně neřekla jasné „ne“ (32 %), měla sexy nebo vyzývavé oblečení (30 %). Přestože postoje veřejnosti se postupně mění směrem k nepřijatelnosti násilí na ženách, **řada stereotypních představ a názorů ospravedlňujících toto násilí přetrvává i v české společnosti.**

Součástí rozboru jsou také expertní příspěvky odborníků a odbornic na mezinárodní právo a lidská práva.

Co řekli o úmluvě:

doc. JUDr. Kristina Koldinská, Ph.D.

„Ani Úmluva OSN o odstranění všech forem diskriminace žen, ani Istanbulská úmluva nehodlají hlásat smazání rozdílů mezi pohlavími, zároveň jsou založena na přesvědčení, že ideu podřízenosti ženy muži a z ní pramenící předsudky či zvyky, je třeba postupně ze společností založených na rovnosti mezi lidmi vymýtit. V souvislosti s násilím na ženách to může znamenat přijetí takových opatření, která povzbudí ženy, jež se staly oběťmi násilí (většinou domácího), aby vyhledaly ihned pomoc a jejich výpověď o útoku aby byla brána vážně a nebyla zlehčována. Úmluva ve svých dalších ustanoveních upravuje konkrétní nástroje sloužící k tomu, že se oběť násilí (a nemusí se jednat jen o ženu, ale např. i o děti či seniory) mohla proti němu skutečně účinně bránit, a to s pomocí státu.“

prof. JUDr. Pavel Šturma, DrSc.

„Istanbulská úmluva neupravuje otázky, jak má nebo nemá vypadat rodina, výchova dětí, heterosexuální vztahy nebo svazky osob stejného pohlaví, apod. Jediný potenciálně problematický čl. 14 (*Education*) obsahuje též výraz „non-stereotyped gender roles“, ale hlavní důraz ohledně výchovy je kladen na rovnost mužů a žen, vzájemný respekt, nenásilné řešení sporů v mezilidských vztazích a předcházení násilí proti ženám. Navíc závazek stran je kvalifikovaný, státy mají podniknout nezbytné kroky podle potřeby (*where appropriate*). To znamená, že státy samy rozhodují o tom, co a v jaké formě zařadí do učebních materiálů.“

JUDr. Bc. Daniel Bartoň, Ph.D, LL.M.

„Istanbulskou úmluvu považuji za relativně standardní mezinárodní lidskoprávní úmluvu. Její obsah při zohlednění běžných pravidel právní interpretace nijak zásadně nevybočuje ze současného mezinárodního lidskoprávního diskurzu. Byť je každému textu možné vytýkat nějaké nedokonalosti (tím spíše textu tvořenému větším množstvím autorů), nenalezl jsem na Istanbulské úmluvě takové právní vady, které by v případě ratifikace představovaly pro Českou republiku a českou společnost zásadní riziko.“

Mapa č. 1 – přehled ratifikačního procesu v členských státech

